Suad el-Hakîm, *el-Mûcemu's-Sûfî el-Hikmetü fî Hudûdi'l-Kelime: İbnü'l-Arabi Sözlüğü*, çev.: Ekrem Demirli, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2004.

İbnü'l-Arabî'yle birlikte tasavvuf ufkunda yeni bir dir ortaya çıkmıştır ki, bu dil, yeni bir düşünsel yöntemin ve altı asır boyunca olgunlaşmış İslamî bir tecrübenin ve kapsamlı bir alem anlayışının ürünüdür. Bu anlayış, sadeceİslamî düzeyde değil, evrensel düzeyde de müstesna yönteme dayanan orijinal bir anlayıştır. İbnü'l-Arabî, içerdiği bütün boyutlarıyla bu düşüncenin son merhalesi olabilmiştir. Aristoteles yunan düşüncesinde bir aşamayı nasıl sona erdirmişse, eserleri önceki tasavvufî tecrübeyi içeren ve böylece geçmiş altı asrı kuşatıp gelecek altı arsıda belirleyen İbnü'l-Arabî'ye de böyle bakmak gerekir. Bir başka ifadeyle, İslam dindarlığına ve düşünce ufkuna evrensel bir genişlik kazandıran İbnü'l-Arabî'ye, bu büyük özgünlük düzleminde bakmalıyız.

İbnü'l-Arabî'nin tasavvufla ilgili ansiklopedik her çalışmadaki önemi buradan gelir. İbnü'l-Arabî, bir açıdan tarihsel gelişimi boyunca tasavvufî tecrübenin imkânlarını önümüze sunan zirveyi temsil ederken, bir başka açıdan terimler oluşturmada şaşırtıcı bir güce sahiptir. İbnü'l-Arabî herhangi bir hali yada âlemi, bir mertebeyi veya hükmü açıklamaya çalıştığında, onun görünümlerini de açıklar ve daha önemlisi ona bir isim verir. İbnü'l-Arabî'nin kendilerine egemen olmak uğruna eşyayı isimlendirmede ki bu ısrarlı arzusu, yeni bir dil meydana getirir. Bu dil, önceki tasavvufun bütün düşünceleri ve tikel konuları önüne bir takım isim ve terimler koymaya imkân sağlar. Bütün bunlar, bir açıdan sûfî sözlüğünün ortaya çıkmasını meşru kılarken öte yandan bu sözlüğün İbnü'l-Arabî'ye aidiyetini kesinleştirir. O halde İbnü'l-Arabî sûfî dilinin ve terimlerinin kutbudur diyebiliriz. Çünkü sûfîlerin metinlerinde karşılaştığımız her terim ya İbnü'l-Arabî'de yetkinliğine kavuşur ya da İbnü'l-Arabî'de gerçek anlamını kazanır.

İbnü'l-Arabî'ye ilgi Türkiye'de hiçbir zaman eksik olmamıştır. Ancak son yıllarda tasavvuf ve İslam felsefesi araştırmalarındaki göreli artış, İbnü'l-Arabî'ye ilgiyi daha da pekiştirmiş, bu bağlamda çeviri veya telif pek çok eser yayımlanmıştır. Ancak her şeye rağmen İbnü'l-Arabî'nin geniş külliyatının Türkçeye kazandırılmadığını ve ikinci el kaynakların ve araştırmaların ancak bir dereceye kadar yararlı olabildiğini kabul etmek gerekir. Bu vesileyle İbnü'l-Arabî Sözlüğü, İbnü'l-Arabî'nin eserlerinin çevirisiyle ilgili geniş projenin ilk

kitabı olarak tasavvur edilmiştir. Projenin ilk kitabı olarak bir sözlüğün seçilmesi, diğer çeviriler için bir hazırlık olması gayesi taşımaktadır.

İbnü'l-Arabi Sözlüğü, Lübnanlı kadın araştırmacı Suad el-Hakîm'in uzun yıllar emek vererek hazırladığı "El-Mûcemu's-Sûfî El-Hikmetü fî Hudûdi'l-Kelime" adlı eserinin çevirisidir. Sözlük yaklaşık yedi yüz kavram içermektedir. Müellif terimleri incelerken önce sözlük anlamını verir. Kelimeler kök harflerinden hareketle bir kök tanımı yapılmış ve kökün kullanıldığı genel anlamlar zikredilmiştir. Bu nedenle araştırmacı sözlükten araştırma yaparken Arapça-mastar kökünü dikkate almalıdır.

İkinci olarak kelimenin doğrudan geçtiği ayetler seçilmiş ve bunlardan İbnü'l-Arabi'nin özellikle tercih ettiği ve terimin ruhuna uygun olanlar seçilmiştir. Burada yazarın maksadı İbnü'l-Arabi'nin kaynakları hakkında bir fikir vermektir.

Üçüncü ve son aşama olarak terimin İbnü'l-Arabinin metinlerinde nasıl kullanıldığı incelenmiştir. Araştırma konusu olan terimin geçtiği metinler araştırılıp, bu metinlerin bir kısmı bir biriyle karşılaştırıldıktan sonra kelimenin kazandığı anlam özetlenmiştir. Ardından terimin içeriğini, zikredilen aşamaların sayısına göre artan bir takım noktalara bölmüş, her noktayı kelimenin anlamını açıklayan özet bir tanımla tanımlamaya çalışılmıştır. Bu yönüyle kitap, teknik anlamıyla bir sözlükten daha çok, İbnü'l-Arabi'nin düşüncelerine ve metinlerine giriş diye isimlendirilebilir ve özellikle bazı terimlerde bu durum daha açık görülür.

Eserde dikkat çeken bir yönde dipnotlardır. Yazar, hacimli sayılabilecek eserine zengin ve geniş dipnotlar eklemiş. Bu dipnotlar, bazen İbnü'l-Arabî'nin farklı metinlerinden, bazen başka sufilerin metinlerinden, bazen farklı alanlardaki metinlerden yapılmış uzun alıntılar, bazen sözlük içi çapraz atıflar veya ileri okumalar için İbnü'l-Arabî'nin ve diğer mutasavvıfların eserlerine dönük atıflardır. Fakat mütercim bazen alan dışındaki metinlerin tercümesini yapmayıp sadece kaynağını zikrettiğini belirtmektedir.

İbnü'l-Arabî Sözlüğünün Türkiye'deki İbnü'l-Arabî okumalarına büyük katkıda bulunarak derin bir araştırmaya sevk edip entelektüel bir zemin oluşturacağı kanaatindeyiz. Bu eseri dilimize kazandıran Dr. Ekrem Demirli'ye ve yayınlayan Kabalca yayınları yetkililerine teşekkür borçluyuz.

Hazırlayan: Dr. Halim Gül